Zbierka súdnych rozhodnutí

NÁVRHY GENERÁLNEHO ADVOKÁTA
MACIEJ SZPUNAR
prednesené 1. februára 2017 [1]

Vec C-670/15

Jan Šalplachta

[návrh na začatie prejudiciálneho konania, ktorý podal Bundesarbeitsgericht (Spolkový pracovný súd, Nemecko)]

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti – Prístup k spravodlivosti pri cezhraničných sporoch – Smernica 2003/8/ES – Pôsobnosť – Žiadosť o právnu pomoc podaná príslušnému orgánu v členskom štáte, v ktorom súd koná vo veci – Náhrada nákladov vynaložených na preklad dokumentov priložených k žiadosti o právnu pomoc“

Úvod

1. Tento návrh na začatie prejudiciálneho konania poskytuje Súdnemu dvoru príležitosť objasniť pôsobnosť smernice Rady 2003/8/ES [2], ktorej cieľom je stanovenie minimálnych spoločných pravidiel týkajúcich sa právnej pomoci pri cezhraničných sporoch.

2. Bundesarbeitsgericht (Spolkový pracovný súd, Nemecko) rozhoduje v konaní o náhradu nákladov vynaložených v súvislosti so žiadosťou o právnu pomoc, a to konkrétne nákladov vynaložených na preklad dokumentov priložených k predmetnej žiadosti. Nemecká právna úprava preberajúca smernicu 2003/8 neupravuje poskytnutie právnej pomoci v rámci samotného postupu právnej pomoci v prípade, že takáto žiadosť je podaná nemeckému súdu, ktorý je zároveň príslušným orgánom. Prostredníctvom tohto návrhu sa najvyšší nemecký pracovný súd snaží nepriamo overiť zlučiteľnosť vnútroštátnych právnych predpisov so smernicou 2003/8 (ďalej len „smernica“).

1 Jazyk prednesu: angličtina.

2 Smernica z 27. januára 2003 o zlepšení prístupu k spravodlivosti pri cezhraničných sporoch ustanovením minimálnych spoločných pravidiel týkajúcich sa právnej pomoci pri takýchto sporoch (Ú. v. ES L 26, 2003, s. 41; Mim. vyd. 19/006, s. 90).

Právny rámec

Právo Únie

3. Smernica 2003/8 stanovuje:

„Článok 3

Právo na právnu pomoc

1. Fyzické osoby zúčastnené na spore, na ktorý sa vzťahuje táto smernica, sú oprávnené na primeranú právnu pomoc s cieľom zabezpečenia ich efektívneho prístupu k spravodlivosti v súlade s podmienkami ustanovenými v tejto smernici.

2. Právna pomoc sa považuje za primeranú, keď zaručuje:

a) poradenstvo pred súdnym procesom s cieľom dosiahnuť zmier skôr, ako sa začne súdne konanie;

b) právnu pomoc a zastupovanie na súde a oslobodenie od nákladov konania príjemcu alebo pomoc pri tom, ako aj od nákladov uvedených v článku 7 a poplatkov osobám splnomocneným súdom na výkon úkonov počas konania.

…

Článok 7

Náklady súvisiace s cezhraničným charakterom sporu

Právna pomoc poskytnutá v členskom štáte, v ktorom súd koná vo veci, pokryje nasledujúce náklady, ktoré priamo súvisia s cezhraničným charakterom sporu:

…

b) preklad dokumentov, ktoré požaduje súd alebo príslušný orgán a ktoré predkladá príjemca, ktoré sú potrebné na vyriešenie prípadu; a

…

Článok 8

Náklady hradené členským štátom bydliska alebo obvyklého pobytu

Členský štát, v ktorom má žiadateľ o právnu pomoc bydlisko alebo obvyklý pobyt, poskytne právnu pomoc uvedenú v článku 3 ods. 2, ktorá je potrebná na úhradu:

a) nákladov súvisiacich s pomocou miestneho právneho zástupcu alebo inej osoby oprávnenej v súlade so zákonom poskytovať právne poradenstvo, ktoré vznikli v tomto členskom štáte, až do poskytnutia právnej pomoci podľa tejto smernice v členskom štáte, v ktorom súd koná vo veci;

b) prekladu žiadosti a potrebných podporných dokumentov, ak je žiadosť podaná orgánom v tomto členskom štáte.

…

Článok 13

Predloženie a postúpenie žiadostí o právnu pomoc

1. Žiadosti o právnu pomoc sa môžu podať, buď:

a) príslušnému orgánu členského štátu, v ktorom má žiadateľ bydlisko alebo obvyklý pobyt (postupujúci orgán); alebo

b) príslušnému orgánu členského štátu súdu alebo členského štátu, v ktorom sa má vykonať rozhodnutie (prijímajúci orgán).

2. Žiadosti o právnu pomoc sa vyplnia v a podporné dokumenty sa predložia do:

a) úradného jazyka alebo jedného z úradných jazykov členského štátu príslušného prijímajúceho orgánu, ktorý zodpovedá jednému z úradných jazykov orgánov spoločenstva; alebo

b) do iného jazyka, ktorý tento členský štát uviedol ako jazyk, ktorý môže akceptovať v súlade s článkom 14 ods. 3

…

4. Príslušný postupujúci orgán pomôže žiadateľovi zabezpečiť, aby k žiadosti boli priložené všetky podporné dokumenty, o ktorých vie, že sa požadujú na to, aby bolo možné rozhodnúť o žiadosti. Takisto pomôže žiadateľovi pri zabezpečovaní akéhokoľvek potrebného prekladu podporných dokumentov v súlade s článkom 8 písm. b).

Príslušný postupujúci orgán postúpi žiadosť príslušnému prijímajúcemu orgánu v druhom členskom štáte do 15 dní od obdŕžania riadne vyplnenej žiadosti v jednom z jazykov uvedených v ods. 2 a podporných dokumentov, v prípade potreby preložených do jedného z týchto jazykov.

…

6. Členské štáty nemôžu účtovať poplatok za služby poskytnuté podľa ods. 4…”.

Nemecká právna úprava

4. Smernica 2003/8 bola do nemeckého práva prevzatá ustanoveniami § 114 až 127a, ako aj § 1076 až 1078 Zivilprozessordnung (Občiansky súdny poriadok, ďalej len „ZPO“).

5. Podľa § 114 ods. 1 ZPO:

„Účastníkovi konania, ktorý z dôvodu svojej osobnej alebo finančnej situácie nie je schopný úplne alebo len čiastočne a vo viacerých splátkach znášať trovy konania, sa na žiadosť poskytne právna pomoc, ak má zamýšľaná žaloba alebo obhajoba dostatočnú nádej na úspech a nejaví sa ako šikanózna. Pre cezhraničnú právnu pomoc v rámci Európskej únie platia doplňujúco § 1076 až 1078.“

6. Podľa § 117 ods. 1 a ods. 2 ZPO:

„1. Žiadosť o právnu pomoc sa podá na súde, ktorý koná vo veci samej; …

2. K žiadosti treba priložiť vyhlásenie účastníka o jeho osobnej a finančnej situácii (rodinná situácia, povolanie, majetok, príjmy a záväzky), ako aj príslušné doklady. …“

7. Podľa § 1076 ZPO:

„Ak nie je ďalej stanovené inak, pre cezhraničnú právnu pomoc v rámci Európskej únie podľa [smernice 2003/8] platia § 114 až 127a.“

8. Podľa § 1078 ods. 1 ZPO:

„Na prijímanie žiadostí o cezhraničnú právnu pomoc je príslušný súd, ktorý koná vo veci samej alebo súd konajúci vo veci výkonu rozhodnutia. Žiadosti musia byť vyplnené v nemeckom jazyku a podporné dokumenty doplnené prekladom do nemeckého jazyka. …“

9. Vnútroštátny súd uvádza, že podľa judikatúry nemeckých súdov dané ustanovenia neupravujú poskytovanie právnej pomoci v samotnom konaní o právnej pomoci, pretože uvedené konanie nepredstavuje „konanie“ v zmysle § 114 ZPO. Poskytnutie právnej pomoci na náklady vynaložené za preklad vyhlásenia a podporných dokumentov, ktoré treba priložiť k žiadosti o právnu pomoc, do jazyka súdu je preto vylúčené. Z tohto dôvodu, ak žiadateľ s bydliskom v inom členskom štáte podá žalobu priamo nemeckému súdu a súčasne tam podá žiadosť o právnu pomoc, uplatnia sa naňho rovnaké ustanovenia ako v prípade žiadateľa s bydliskom v Nemecku.

Skutkový stav, konanie a prejudiciálna otázka

10. Pán Jan Šalplachta má bydlisko v Českej republike. Dňa 24. septembra 2013 podal prostredníctvom svojej nemeckej právnej zástupkyne žalobu na Arbeitsgericht Zwickau (Pracovný súd Zwickau, Nemecko) o zaplatenie neuhradenej mzdy proti spoločnosti Elektroanlagen & Computerbau GmbH so sídlom v Nemecku a zároveň podal žiadosť o právnu pomoc. Dňa 27. novembra 2013 požiadal o to, aby sa právna pomoc vzťahovala aj na náklady na preklad dokumentov na preukázanie svojej príjmovej a majetkovej situácie.

11. Vyhlásenie o osobnej a finančnej situácii žalobcu, vyplnené v nemeckom jazyku, ktoré žalobca podpísal 23. septembra 2013, bolo 8. apríla 2014 doručené do podateľne na Arbeitsgericht Zwickau (Pracovný súd Zwickau). Formulár vyhlásenia spolu s vysvetlivkami a podpornými dokumentmi preložila do nemeckého jazyka prekladateľská agentúra so sídlom v Drážďanoch (Nemecko). Žalobca k súdnemu spisu priložil dve faktúry, ktoré mu adresovala prekladateľská agentúra.

12. Arbeitsgericht Zwickau (Pracovný súd Zwickau) poskytol žalobcovi právnu pomoc v rámci konania v prvom stupni, ale odmietol uhradiť náklady na preklad. Landesarbeitsgericht (vyšší pracovný súd) odvolanie žalobcu zamietol. Žalobca podal mimoriadny opravný prostriedok na vnútroštátny súd.

13. Vnútroštátny súd uvádza, že odvolaniu by sa malo vyhovieť len vtedy, pokiaľ by § 114 a nasl. ZPO boli vykladané v súlade s právom Únie v tom zmysle, že náklady žalobcu vynaložené na preklad vyhlásenia a podporných dokumentov pripojených k žiadosti o právnu pomoc predstavujú súčasť právnej pomoci poskytovanej v Spolkovej republike Nemecko. V opačnom prípade by bolo nutné odvolanie zamietnuť.

14. Za týchto podmienok Bundesarteitsgericht (Spolkový pracovný súd) rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru nasledujúcu prejudiciálnu otázku:

„Vyžaduje právo fyzickej osoby na účinný prístup k spravodlivosti pri cezhraničnom spore v zmysle článku 1 a článku 2 [smernice 2003/8], aby právna pomoc, ktorú poskytla Spolková republika Nemecko, zahŕňala náklady, ktoré žiadateľ vynaložil na preklad vyhlásenia a podporných dokumentov k žiadosti o právnu pomoc, keď žiadateľ požiadal o právnu pomoc spolu s podaním žaloby na súde príslušnom konať vo veci samej, ktorý je príslušný aj ako prijímajúci orgán v zmysle článku 13 ods. 1 písm. b) smernice, a sám nechal vyhotoviť preklad?“

15. Návrh na začatie prejudiciálneho konania bol Súdnemu dvoru doručený 15. decembra 2015. Písomné pripomienky predložil pán Šalplachta, nemecká a česká vláda a Európska komisia. Pán Šalplachta, nemecká a španielska vláda, ako aj Komisia uviedli ústne vyjadrenia na pojednávaní, ktoré sa konalo 9. novembra 2016.

Analýza

Úvod

16. Článok 13 ods. 1 písm. a) a b) smernice 2003/8 dáva z procesného hľadiska žiadateľovi o právnu pomoc možnosť podať svoju žiadosť buď príslušnému orgánu členského štátu, v ktorom má žiadateľ bydlisko alebo obvyklý pobyt [písm. a)], alebo príslušnému orgánu členského štátu súdu alebo členského štátu, v ktorom sa má vykonať rozhodnutie [písm. b)].

17. Ak je žiadosť o právnu pomoc podaná v členskom štáte, v ktorom má žiadateľ bydlisko alebo obvyklý pobyt, príslušný orgán daného členského štátu slúži ako „postupujúci orgán“, a príslušný orgán členského štátu súdu alebo členského štátu, v ktorom sa má vykonať rozhodnutie, slúži ako „prijímajúci orgán“.

18. Podľa článku 13 ods. 4 smernice 2003/8 postupujúci orgán členského štátu, v ktorom má žiadateľ bydlisko alebo obvyklý pobyt, pomôže žiadateľovi, predtým než postúpi žiadosť prijímajúcemu orgánu, pri zabezpečovaní prekladu podporných dokumentov.

19. Toto ustanovenie odráža článok 8 písm. b) smernice 2003/8, ktorý požaduje, aby členský štát, v ktorom má žiadateľ o právnu pomoc bydlisko alebo obvyklý pobyt, poskytol právnu pomoc, ktorá je potrebná na úhradu prekladu žiadosti a potrebných podporných dokumentov, ak je žiadosť podaná príslušnému orgánu v tomto členskom štáte.

20. Smernica 2003/8 sa však výslovne nezaoberá náhradou nákladov na preklad, ak je žiadosť o právnu pomoc podaná orgánom v členskom štáte, v ktorom súd koná vo veci (členský štát súdu).

21. Prostredníctvom predmetného návrhu na začatie prejudiciálneho konania sa vnútroštátny súd snaží o objasnenie, či smernica 2003/8 požaduje pokrytie týchto nákladov aj v neskôr uvedenom prípade.

22. Vnútroštátny súd sa v podstate snaží zistiť, či smernica 2003/8 vyžaduje, aby poskytnutie právnej pomoci v členskom štáte súdu pokrývalo náklady vynaložené žiadateľom na preklad vyhlásenia a podporných dokumentov pripojených k žiadosti o právnu pomoc, ak je daná žiadosť o právnu pomoc podaná príslušnému orgánu tohto členského štátu a nie orgánom v členskom štáte, v ktorom má žiadateľ bydlisko alebo obvyklý pobyt.

Znenie príslušných ustanovení

23. Zastávam názor, že aj keď vnútroštátny súd odkazuje na články 1, 2 a článok 13 ods. 1 písm. b) smernice, Súdny dvor by mal na účely poskytnutia užitočnej odpovede vykladať články 3 a 7 smernice.

24. Podľa článku 3 ods. 1 smernice sú fyzické osoby zúčastnené na spore, na ktorý sa vzťahuje táto smernica, oprávnené na primeranú právnu pomoc s cieľom zabezpečenia ich efektívneho prístupu k spravodlivosti v súlade s podmienkami ustanovenými v smernici. Právna pomoc sa považuje za primeranú, keď zaručuje najmä právnu pomoc a zastupovanie na súde a oslobodenie od nákladov konania príjemcu alebo pomoc pri tom, vrátane nákladov uvedených v článku 7 a poplatkov osobám splnomocneným súdom na výkon úkonov počas konania [článok 3 ods. 2 písm. b)].

25. Podmienky a rozsah právnej pomoci sú ďalej vymedzené v článkoch 5 až 11 smernice.

26. Uvedené ustanovenia upravujú právo na právnu pomoc v členskom štáte súdu (články 5 až 7) a v členskom štáte, v ktorom má žiadateľ bydlisko alebo obvyklý pobyt (článok 8).

27. Pokiaľ ide najmä o náklady súvisiace s cezhraničným charakterom sporu, článok 7 písm. b) smernice stanovuje, že právna pomoc sa rozšíri na náklady priamo súvisiace s cezhraničným charakterom sporu, vrátane tých nákladov, ktoré vznikli v súvislosti s prekladom dokumentov, ktoré požaduje súd alebo príslušný orgán a ktoré predkladá príjemca právnej pomoci, ktoré sú potrebné na vyriešenie prípadu.

28. Podľa článku 8 písm. b) smernice členský štát, v ktorom má žiadateľ o právnu pomoc bydlisko alebo obvyklý pobyt, poskytne potrebnú právnu pomoc na úhradu prekladu žiadosti a potrebných podporných dokumentov, ak je žiadosť podaná orgánom v tomto členskom štáte.

29. Znenie týchto ustanovení sa výslovne netýka nákladov na preklad vynaložených v súvislosti s podaním žiadosti o právnu pomoc, ak je žiadosť podaná v členskom štáte súdu. Na jednej strane článok 7 smernice, ktorý sa zaoberá nákladmi v členkom štáte súdu, odkazuje na preklad dokumentov, ktoré sú „potrebné na vyriešenie prípadu“, a výslovne neuvádza náklady vynaložené vo vzťahu k žiadosti o právnu pomoc. Na druhej strane článok 8 smernice, ktorý výslovne odkazuje na tieto náklady, sa týka iba nákladov hradených členským štátom bydliska alebo obvyklého pobytu žiadateľa.

30. Výsledná nejasnosť sa odráža v protichodných názoroch vyjadrených v rámci tohto konania.

31. Vnútroštátny súd, hoci si je vedomý, že tento výklad nie je možné jednoznačne vyvodiť zo smernice, zastáva názor, že článok 8 smernice 2003/8 vyjadruje myšlienku, že náklady, ktoré vznikli žiadateľovi o právnu pomoc v súvislosti s prekladom vyhlásenia a podporných dokumentov pripojených k žiadosti o právnu pomoc, znáša výlučne členský štát bydliska alebo obvyklého pobytu žiadateľa, v tomto prípade Česká republika. Vnútroštátny súd ďalej poznamenáva, že tento záver vyplýva z procesnej voľby uskutočnenej žiadateľom, a to aj napriek tomu, že uvedený výklad znamená, že v prípadoch, keď je žiadosť podaná priamo v členskom štáte súdu, náklady na preklad nie sú hradené vôbec. Žiadateľ mal možnosť požiadať o právnu pomoc v Českej republike, a v prípade, že by tak urobil, neocitol by sa z právneho hľadiska v nevýhode.

32. Tri členské štáty zúčastnené v prejednávenej veci ako vedlajší účastníci konania súhlasia s týmto záverom.

33. Nemecká, česká a španielska vláda uvádzajú, že článok 7 smernice 2003/8 upravuje náklady vynaložené na preklad dokumentov, ktoré sú „potrebné na vyriešenie prípadu“, a výslovne neupravuje náklady na preklad dokumentov súvisiacich so žiadosťou o právnu pomoc. Uvádzajú, že náklady vynaložené v súvislosti so žiadosťou o právnu pomoc nie sú, presne povedané, trovami súdneho konania. Španielska vláda osobitne zdôrazňuje, že v niektorých právnych systémoch žiadosť o právnu pomoc nie je podaná súdu, ale príslušnému správnemu orgánu a je riešená v rámci správneho konania, ktoré je nezávislé od súdnych konaní týkajúcich sa predmetu sporu. Aj v tých právnych systémoch, kde žiadosť o právnu pomoc musí byť podaná na súde, ktorý je príslušny konať o predmete sporu, sa takáto žiadosť posudzuje v rámci samostatného konania, ktoré je oddelené od súdneho konania týkajúceho sa daného sporu.

34. Žalobca v konaní o veci samej a Komisia zastávajú opačný názor.

35. Žalobca tvrdí, že vylúčenie nákladov vynaložených v súvislosti so žiadosťou o právnu pomoc z nárokov v rámci právnej pomoci by predstavovalo prekážku prístupu k spravodlivosti v cezhraničných sporoch. Ak by boli tieto náklady hradené len v členskom štáte bydliska alebo obvyklého pobytu žiadateľa, viedlo by to k penalizácii žiadateľa za to, že predložil svoju žiadosť o právnu pomoc priamo v členskom štáte súdu, čím by boli obmedzené jeho procesné možnosti stanovené smernicou a bol by potenciálne vystavený neistote z hľadiska dodržania lehôt.

36. Komisia uvádza, že rozsah právnej pomoci podľa smernice musí byť stanovený v zmysle cieľov sledovaných smernicou, a navyše by nemal závisieť od procesného mechanizmu vybraného žiadateľom o právnu pomoc. Nebolo by konzistentné rozšíriť právnu pomoc o náklady na preklad týkajúce sa žiadosti o právnu pomoc len v prípade, že je takáto žiadosť podaná v členskom štáte, v ktorom má žiadateľ bydlisko alebo obvyklý pobyt, ale nie v prípade, ak je podaná priamo v členskom štáte súdu. Komisia zastáva názor, že náklady na preklad by mali byť hradené v obidvoch prípadoch.

37. Vzhľadom na to, že znenie príslušných ustanovení smernice je možné vykladať protichodne, budem sa ďalej zaoberať teleologickým a systematickým výkladom, a podporne tiež históriou vzniku smernice.

Štruktúra a cieľ smernice 2003/8

38. Ako vyplýva z článku 1 ods. 1 a odôvodnení 5 a 6 smernice 2003/8, cieľom tejto smernice je zabezpečiť efektívny prístup k spravodlivosti v cezhraničných sporoch osobám, ktoré nemajú dostatok finančných prostriedkov.

39. Cieľ smernice teda spočíva vo vykonaní práva na účinnú súdnu ochranu pre kategórie sporov, ktoré spadajú do rozsahu tejto smernice, v súlade s článkom 47 ods. 3 Charty základných práv Európskej únie, ktorý zaručuje právo na právnu pomoc v prípade, ak je táto pomoc potrebná na zabezpečenie efektívneho prístupu k spravodlivosti. [3]

40. Na účely dosiahnutia tohto cieľa stanovuje smernica určité minimálne spoločné pravidlá týkajúce sa najmä práva na primeranú právnu pomoc (článok 3) a na rozsah právnej pomoci pri cezhraničných sporoch (článok 7). Smernica sa teda snaží prekonať prekážky v prístupe k spravodlivosti vyplývajúce z dodatočných nákladov spojených s cezhraničným charakterom sporu.

41. Zastávam názor, že v záujme zabezpečenia dosiahnutia cieľov smernice, „primeraná právna pomoc“, tak ako je uvedená v článkoch 3 a 7 smernice, sa má vykladať v tom zmysle, že zahrňuje tiež náklady, ktoré vznikli v dôsledku cezhraničného charakteru samotnej žiadosti o právnu pomoc, akými sú náklady na preklad žiadosti a podporných dokumentov.

42. V situáciách vymedzených smernicou je predloženie žiadosti o právnu pomoc predpokladom pre zabezpečenie prístupu k spravodlivosti. Pre osoby, ktoré v dôsledku ich ekonomickej situácie nie sú schopné uhradiť trovy konania, môže byť zložité uhradiť náklady na preklad dokumentov potrebných na predloženie žiadosti o cezhraničnú právnu pomoc. Prístup k spravodlivosti v cezhraničných sporoch by bol ohrozený, ak by žiadateľ nemohol získať podporu na náklady súvisiace s prekladom jeho alebo jej žiadosti o právnu pomoc.

43. Tento názor potvrdzuje aj systém smernice, ktorej ustanovenia sa neobmedzujú len na úhradu trov konania, ale upravujú aj náklady súvisiace s právnym poradenstvom pred podaním žiadosti o právnu pomoc a tiež náklady vynaložené vo vzťahu k žiadosti o právnu pomoc (článok 8).

3 V čase prijatia smernice nebola Charta, samozrejme, ešte pre členské štáty právne záväzná. Pozri v poľskej právnickej literatúre KOWALIK-BAŃCZYK, K.: Pojęcie sporu transgranicznego w dyrektywie Rady Nr 2003/8. In: *Współpraca sądowa*. Eds. W. Czapliński, A. Wróbel. Warszawa 2007, s. 39 a s. 42.

44. Navyše vzhľadom na to, že smernica obsahuje ustanovenia upravujúce úhradu nákladov v súvislosti so žiadosťami o právnu pomoc, mali by byť tieto náklady uhradené bez ohľadu na procesnú voľbu žiadateľa v súlade s článkom 13 ods. 1 smernice.

45. Rozsah právnej pomoci by sa nemal líšiť v závislosti od druhu procesného mechanizmu použitého na podanie žiadosti o právnu pomoc.

46. Po prvé vylúčenie týchto nákladov v situácii, keď je žiadosť predložená priamo v členskom štáte súdu, by v praxi obmedzilo výber žiadateľa medzi dvomi procesnými možnosťami výslovne uvedenými v článku 13 ods. 1 smernice. Po druhé takéto obmedzenie by prípadne žiadateľa nútilo, aby si vybral nákladnejšie procesné riešenie. Namiesto predloženia žiadosti o právnu pomoc priamo na súd príslušný prejednávať predmet sporu by musel žiadateľ začať dve samostatné konania, prvé na príslušnom súde, s cieľom zabezpečiť dodržanie lehôt, a druhé na orgánoch v členskom štáte jeho alebo jej bydliska alebo obvyklého pobytu, s cieľom získať náhradu nákladov vynaložených v súvislosti so žiadosťou o právnu pomoc.

47. Zastávam názor, že by nebolo vhodné prisudzovať takýto zámer ustanoveniam obsiahnutým v článkoch 3, 7 a 8 smernice. Bolo by nedôsledné poskytnúť žiadateľovi dve možnosti a následne ho potrestať za to, že si vybral jednu z výslovne uvedených procesných možností. Takéto obmedzenie procesných možností, ktoré má žiadateľ o právnu pomoc k dispozícii, by predstavovalo ďalšiu prekážku prístupu k spravodlivosti, čo by bolo v rozpore s cieľmi sledovanými smernicou.

48. Zastávam názor, že vzhľadom na systém a cieľ smernice nie je možné vykladať jej článok 7, ktorý stanovuje, že právna pomoc v členskom štáte súdu sa musí rozšíriť na náklady priamo súvisiace s cezhraničným charakterom sporu, v tom zmysle, že nezahŕňa náklady na preklad dokumentov potrebných na rozhodnutie o žiadosti o právnu pomoc v rámci takéhoto sporu.

49. Zastávam preto názor, že tak systém, ako aj cieľ smernice 2003/8 podporujú výklad, podľa ktorého rozsah právnej pomoci podľa článkov 3 a 7 uvedenej smernice pokrýva náklady na preklad, ktoré vznikli v súvislosti so žiadosťou o cezhraničnú právnu pomoc, vrátane situácie, keď je daná žiadosť podaná priamo v členskom štáte súdu.

História vzniku smernice 2003/8

50. Zastávam názor, že uvedený výklad článkov 3, 7 a 8 smernice je podporený aj históriou jej vzniku.

51. V návrhu Komisie[4] iba jediný článok (článok 5) upravoval náklady súvisiace s cezhraničným charakterom sporu. Jeho prvé dva odseky sa týkali nákladov, ktoré vznikli v členskom štáte súdu, zatiaľ čo tretí odsek sa týkal nákladov, ktoré vznikli v členskom štáte, v ktorom má žiadateľ bydlisko.[5] Podľa systému, ktorý navrhovala Komisia vo svojom návrhu, by teda cezhraničné náklady boli vo všeobecnosti hradené členským štátom súdu, okrem, v rámci výnimky, určitých nákladov, ktoré vznikli v členskom štáte, v ktorom má žiadateľ bydlisko. Štruktúra tohto ustanovenia zostala aj po prejednaní v Európskom parlamente nezmenená, okrem zmeny v článku 5 ods. 3, ktorá bola zavedená s cieľom zabezpečiť súlad s pozmeňujúcim návrhom článku 2 ods. 1[6]

4 Návrh smernice Rady o zlepšení prístupu k spravodlivosti pri cezhraničných sporoch ustanovením minimálnych spoločných pravidiel týkajúcich sa právnej pomoci a iné finančné aspekty občianskoprávnych konaní [KOM(2002) 13 z 18. januára 2002].

5 Článok 5 návrhu Komisie znel takto: „Náklady súvisiace s cezhraničným charakterom sporu. Právna pomoc poskytnutá v členskom štáte, v ktorom súd koná vo veci, pokryje náklady, ktoré priamo súvisia s cezhraničným charakterom sporu. V prípade, keď sa vyžaduje fyzická prítomnosť dotknutých osôb, súčasťou týchto nákladov sú náklady na tlmočenie, preklad dokumentov a cestovné výdavky. Členský štát, v ktorom má žiadateľ o právnu pomoc bydlisko, poskytne právnu pomoc tak, aby zahrňovala náklady vynaložené príjemcom v danom štáte a najmä náklady súvisiace s pomocou miestneho právneho zástupcu.“ [*neoficiálny preklad*]

6 Legislatívne uznesenie Európskeho parlamentu P5_TA(2002) 441 z 25. septembra 2002. Pozmeňujúci návrh č. 17: „Článok 5 ods. 3 Členský štát, v ktorom má žiadateľ o právnu pomoc bydlisko alebo obvyklý pobyt, poskytne náhradu nákladov na právnu pomoc.“ [*neoficiálny preklad*]

52. V konečnom znení smernice, ktoré prijala Rada[7], boli ustanovenia o nákladoch súvisiacich s cezhraničným charakterom sporu zmenené a rozdelené do dvoch samostatných článkov – článok 7 nazvaný „Náklady súvisiace s cezhraničným charakterom sporu“ a článok 8 nazvaný „Náklady hradené členským štátom bydliska alebo obvyklého pobytu“. Tieto zmeny však nenaznačujú, že by mala Rada v úmysle odchýliť sa od systému obsiahnutému v systéme navrhovanom Komisiou, podľa ktorého náklady súvisiace s cezhraničným charakterom sporu mali byť, v rámci všeobecného pravidla, hradené členským štátom súdu, s výnimkou určitých osobitných nákladov vynaložených v členskom štáte, v ktorom má žiadateľ bydlisko alebo obvyklý pobyt. Táto zásada sa v skutočnosti odráža aj naďalej v odôvodneniach smernice.[8]

53. Zdá sa teda, že história vzniku podporuje tvrdenie Komisie v prejednávanej veci, že článok 8 bol navrhnutý ako výnimka zo všeobecného pravidla, ktoré vyžaduje, aby náklady hradil členský štát súdu. V každom prípade nepodporujem názor, ktorý na pojednávaní vyjadrila španielska vláda, keď tvrdila, že články 7 a 8 obsahujú pravidlo o rozdelení nákladov, pretože podrobne vymedzujú, ktoré náklady si obidva členské štáty medzi sebou rozdeľujú. Predovšetkým, ako som uviedol vyššie,[9] nechápem, ako by sa článok 7 mohol vykladať v tom zmysle, že nezahŕňa náklady na preklad dokumentov nevyhnutných pre rozhodnutie o žiadosti o právnu pomoc, ak je takáto žiadosť podaná v členskom štáte súdu. Takýto reštriktívny výklad by bol podľa môjho názoru v rozpore s cieľom smernice, ktorým je zabezpečiť právo na primeranú právnu pomoc na účely zabezpečenia efektívneho prístupu k spravodlivosti v cezhraničných sporoch.

54. Nakoniec uvádzam, že nemecká vláda na pojednávaní upozornila na skutočnosť, že smernica nahradila systém spolupráce v oblasti právnej pomoci, ktorý existoval v rámci Štrasburského dohovoru z roku 1977 podpísaného pod záštitou Rady Európy.[10]

55. Štrasburský dohovor stanovuje systém cezhraničného postúpenia žiadostí o právnu pomoc, ktorý žiadateľom umožňuje požiadať o právnu pomoc v štáte ich pobytu. Dohovor tiež stanovuje, že postupujúci orgán pomôže žiadateľovi zabezpečiť, aby boli k žiadosti priložené všetky potrebné dokumenty a tiež pomôže žiadateľovi pri zabezpečovaní akéhokoľvek potrebného prekladu dokumentov (článok 3).

56. Mechanizmy oznamovania a postúpenia stanovené v článku 13 smernice sú priamo inšpirované týmto Štrasburským dohovorom.[11]

57. Nemyslím si však, že tento argument týkajúci sa histórie vzniku môže slúžiť na preukázanie toho, ako to má v úmysle nemecká vláda, že – vzhľadom na to, že smernica nahrádza Štrasburský dohovor – náklady na preklad, ktoré vznikli v súvislosti so žiadosťami o právnu pomoc, sú hradené len v takých situáciách, ktoré predpokladal Štrasburský dohovor, teda len vtedy, ak žiadateľ využíva systém medzinárodného postúpenia žiadosti o právnu pomoc tým spôsobom, že podal žiadosť v členskom štáte pobytu.

7 Dokument Rady č. 13385/02 z 18. novembra 2002.

8 Pozri bod 23 odôvodnenia, z ktorého vyplýva, že právnu pomoc poskytuje členský štát, v ktorom súd koná vo veci, alebo v ktorom sa požaduje výkon rozhodnutia, okrem pomoci pred súdnym procesom.

9 Pozri bod 48 týchto návrhov.

10 Európsky dohovor o postúpení žiadostí o právnu pomoc podpísaný v Štrasburgu v roku 1977 (dostupný na http://www.coe.int/en/web/conventions/). V čase prijatia smernice bol tento dohovor ratifikovaný všetkými členskými štátmi Únie s výnimkou Nemecka. Podobný postup pri postúpení žiadostí o právnu pomoc stanovuje tiež Haagsky dohovor z 25. októbra 1980 o uľahčení prístupu k justičným orgánom v cudzine, ktorý v tom čase ratifikovalo len šesť členských štátov.

11 Pozri bod 26 odôvodnenia smernice.

58. Štrasburský dohovor zaviedol systém cezhraničného postúpenia žiadostí o právnu pomoc, ale neupravoval otázku rozsahu právnej pomoci v štáte, v ktorom súd koná vo veci. Z histórie vzniku smernice vyplýva, že normotvorca Únie mal v úmysle nadviazať na Štrasburský dohovor, ktorý bol v praxi málo používaný. [12]

59. V prípade, že by bol prijatý výklad, ktorý zastáva nemecká vláda, znamenalo by to, že smernica neprekračuje systém, ktorý existoval podľa Štrasburského dohovoru.

60. Tento záver by bol podľa mňa v rozpore s úmyslom normotvorcu Únie. Hlavným cieľom smernice bolo zaviesť nový mechanizmus postúpenia žiadostí o cezhraničnú právnu pomoc, keďže takýto mechanizmus už existoval podľa Štrasburského dohovoru. Cieľom smernice je zabezpečiť účinné právo na právnu pomoc v inom členskom štáte, vrátane situácie, keď sa žiadateľ rozhodne podať žiadosť o právnu pomoc priamo v členskom štáte súdu. Aby bola táto možnosť účinná, mala by právna pomoc zahŕňať tiež náklady súvisiace s cezhraničným charakterom žiadosti o právnu pomoc.

61. Vzhľadom na vyššie uvedené dôvody zastávam názor, že obidve posúdenia, systematické aj teleologické, podporujú výklad článkov 3 a 7 smernice v tom zmysle, že právna pomoc musí zahŕňať náklady, ktoré vznikli žiadateľovi v súvislosti s prekladom vyhlásenia a podporných dokumentov pripojených k žiadosti o právnu pomoc, a že tento výklad potvrdzuje tiež história vzniku smernice.

Záver

62. Vzhľadom na vyššie uvedené úvahy navrhujem, aby Súdny dvor odpovedal na prejudiciálnu otázku, ktorú predložil Bundesarbeitsgericht (Spolkový pracovný súd, Nemecko), takto:

Článok 3 ods. 1 a článok 7 smernice Rady 2003/8/ES z 27. januára 2003 o zlepšení prístupu k spravodlivosti pri cezhraničných sporoch ustanovením minimálnych spoločných pravidiel týkajúcich sa právnej pomoci pri takýchto sporoch sa majú vykladať v tom zmysle, že právna pomoc poskytnutá v členskom štáte, v ktorom súd koná vo veci, musí pokrývať náklady, ktoré vznikli žiadateľovi v súvislosti s prekladom vyhlásenia a podporných dokumentov priložených k žiadosti o právnu pomoc, ak je predmetná žiadosť podaná príslušnému orgánu v danom členskom štáte.

12 Pozri Zelenú knihu Komisie „Právna pomoc v občianskych veciach: Problémy, ktorým je vystavený cezhraničný účastník konania“ [*neoficiálny preklad*] [KOM(2000) 51 z 9. februára 2000, s. 15].